

СЕКЦІЯ КРАСНОЛИМАНСЬКОЇ ФІЛІЇ

В. І. Павлов

ОБГРУНТУВАННЯ НОВОЇ СВІТОГЛЯДНОЇ ПАРАДИГМИ «ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА» У КОНТЕКСТІ ПОСТНЕКЛАСИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ

Сьогодні в Україні відбувається радикальне реформування всіх рівнів суспільного життя, що спричиняє болісні соціальні зміни. Радикальний відхід від загальновизнаних раніше соціалістичних цінностей, «гібридна» війна на Сході України, європейське «сексуальне звільнення» часто-густо призводять до відчуття катастрофізму, що межує з кінцем світу, підвищеної уваги до теми смерті, відкидання будь-якої раціональності та її заміни езотерикою, містицизмом, тотальною недовірою до сучасних політичних еліт тощо. Відчуття непотрібності, приреченості, занедбаності, невпевненості у дні завтрашньому посилюється умовами існування в інформаційному суспільстві, яке «нав'язує» свої специфічні «неписані» закони, підносить інформацію і технократизм над духовною сутністю людини. Виходячи зі сказаного, першочерговим для будь-якого філософа сьогодні знову стає пошук відповіді на одвічне питання: «А як же нам жити далі і яке наше місце в цьому новому світі, якщо воно взагалі нам визначено?».

Дати відповідь на це питання не просто, оскільки філософ, як і будь-який науковець, у своїх міркуваннях повинен дотримуватися вже визнаної більшістю його соратників методологічної парадигми. Але що ж робити, якщо в рамках загальноприйнятої методології знайти відповідь неможливо? Як бути, якщо ми живемо в історичній ситуації, яку можна назвати, користуючись вдалим виразом К. Ясперса, черговим «осьовим часом»?

З цього приводу звернемося до зіставлення постнекласичного підходу філософських досліджень з класичним і некласичним підходами.

Класична філософська методологія (XI – XIX ст.) ґрунтується на приматі об'єкта над суб'єктом, дистанціюванні суб'єкта від об'єкта, коли істина розуміється як відповідність знання про об'єкт самому об'єкту, з якої суб'єкт повністю елімінований. Роль суб'єкта в цьому процесі прозора і повністю визначена: він виступає «дзеркалом природи» (Р. Рорті).

Некласична методологія (кінець XIX – перша половина XX ст.) виводить на перше, головне місце, суб'єкта як активну, творчу силу, від якої залежить результат дослідження, і в класичній «суб'єкт-об'єктній» зв'язці природа відповідає на питання дослідника, проте ці відповіді залежать від суб'єктивного способу постановки питань (В. Гайзенберг). Тут, одночасно з природним прагненням *Homo sapiens* раціонально обґрунтувати і охарактеризувати об'єкт в залежності від визначених ним

(суб'єктом) завдань конкретної ситуації, можуть бути задіяні його інші ірраціональні сутнісні сили (почуття, емоції, афекти тощо), які досить часто починають панувати над розумом і інтелектом. Інтелектуальні властивості суб'єкта тут, звичайно ж, не заперечуються, проте вони вже не відіграють основоположної та всеосяжної ролі в пізнанні.

Нарешті, постнекласична методологія (друга половина ХХ ст. – наш час) ґрунтується на «злитті» суб'єкта та об'єкта, коли суб'єкт сприймається частиною об'єкта і еволюціонує, змінюється разом з ним, внаслідок чого, впливаючи на об'єкт, суб'єкт стає об'єктом власної активності (В. Кізіма). Інакше кажучи, некласична філософія розглядає взаємодію і єдність суб'єкта та об'єкта у вигляді не заданого заздалегідь збігу обставин, а навпаки, як гру, дискурс, сюжет твору в контексті тієї чи іншої життєвої ситуації.

Саме з цієї причини для сучасних гуманітарних досліджень стає характерною розробка нової світоглядно-методологічної парадигми, яка дозволила б більш адекватно осмислити сьогоденну реальність, яку часто називають «Мультиверсумом», тобто всесвітом з ознаками множинності. На відміну від попередньої реальності, яка розумілася нібито як упорядкований, раціоналізований світ створених речей, мультиверсум, як новий тип реальності, почали ототожнювати з невизначеністю або «квазіреальністю», «гіперреальністю», тобто із всесвітом з ознаками множинності. У цьому новому тлумаченні реальності її субстратна сутність знаходиться в одній площині з символічними замінниками, яких необмежена кількість. І саме в цьому полягає основна особливість інформаційного суспільства. Причому мова (в найширшому сенсі цього терміну), за допомогою якої описується (позначається) субстратна сутність Мультиверсуму, її знаки з концептами і денотатами починають жити своїм власним життям одночасно з предметами субстанціональної реальності, але без чітко вираженого референта.

Ця новітня світоглядно-методологічна парадигма часто-густо призводить до думки про те, що платонівська традиція філософствування (яка базується на конструктах розуму, істини, доброти, краси тощо) вже зжила себе, а весь попередній розвиток філософії дає хибну установку на неможливість охопити за допомогою єдиного методологічного принципу різноманітні сфери реальності.

С. Г. Головка

ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ: ФЕНОМЕНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Особливістю педагогічної реальності сьогодення є співіснування різних педагогічних парадигм і підходів. Набули розповсюдження такі поняття, як «феноменологія педагогіки», «феноменологія виховання»,